

II. JURISPRUDÈNCIA

TRIBUNAL CONSTITUCIONAL, TRIBUNAL SUPREM
I RESOLUCIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL DE REGISTRES
I DEL NOTARIAT

Jaume VERNET I LLOBET

Catedràtic de dret constitucional
de la Universitat Rovira i Virgili

Eva PONS I PARERA

Professora de dret constitucional
de la Universitat de Barcelona

Agustí POU I PUJOLRÀS

Professor de llenguatge jurídic
de la Universitat de Barcelona

El període comprès per aquesta *Crònica de jurisprudència* es correspon amb els mesos de juliol a desembre de 1996. En el referit lapse de temps, els reculls de jurisprudència del Tribunal Suprem i del Tribunal Constitucional no registren un nombre significatiu de sentències relatives a la matèria lingüística. La migrada incidència jurisdiccional dels temes lingüístics s'ha de relacionar amb l'evolució jurisprudencial resseguida des d'aquestes pàgines que ha permès pacificar els sectors més problemàtics (especialment, l'ensenyament i la funció pública) en la regulació i l'aplicació del plurilingüisme vigent a l'Estat espanyol. El moment actual es caracteritza,

doncs, per la presència de conflictes més esporàdics i per l'aparició en l'escenari lingüístic d'àmbits relativament nous o bé encara desprovistos d'una formulació acurada de les bases del seu règim lingüístic.

Per bé que la qüestió de l'etiquetatge dels productes comercials, objecte de la sentència constitucional comentada, no pot considerar-se innovadora (cal recordar les stc 69/1988 i 80/1988 sobre aquesta matèria), la posició de les llengües oficials distintes del castellà en aquest àmbit continua essent confusa i precària. En el número anterior d'aquesta revista donàvem notícia de la stc 67/1996, de 18 d'abril, resolutòria del conflicte de competències formulat per la Generalitat contra el Reial decret 418/1987, dins la qual el Tribunal Constitucional equiparava preventivament la llengua pròpia de les comunitats autònomes al castellà en relació amb l'etiquetatge dels productes i substàncies destinats a l'alimentació dels animals. La proximitat cronològica de la stc 147/1996, on el conflicte competencial ja no és virtual sinó present i real, contribueix a palesar les contradiccions de la doctrina constitucional que en aquest segon supòsit permet sancionar l'obligació generalitzada d'etiquetar en llengua castellana els productes alimentaris envasats. Igualment, el tema de l'etiquetatge ha estat motiu de diversos articles en aquesta revista, com ara els d'Antoni Font, Joaquim Llimona, Joan Ramon Solé, Xavier Castriello i Maria Josep Baró, entre d'altres.

Pel que fa al Tribunal Suprem, no és possible assenyalar cap aportació jurisprudencial destacable, atès que l'única sentència dictada durant el període assenyalat que tracta aspectes relacionats amb la llengua es limita a recollir la doctrina jurisprudencial que admet la valoració dels coneixements lingüístics com a mèrit en l'accés a la funció pública en els territoris dotats d'un règim de doble oficialitat. Potser caldria destacar la persistència de l'advocat de l'Estat en la impugnació de les convocatòries d'oposicions o concursos que atribueixen una determinada puntuació als coneixements lingüístics dels aspirants, actuació que no sembla justificada després de la doctrina de la stc 46/1991, que inclou la capacitat lingüística dins els requisits de mèrit i capacitat. Cal citar marginalment una altra resolució jurisprudencial que afecta l'àmbit de l'Administració local basca, si bé en aquest cas el Tribunal Suprem no arriba a pronunciar-se sobre les al·legacions de l'advocat de l'Estat relatives a la vulneració del règim lingüístic (srs d'1 de juliol de 1996, Rep. Ar. 5587 de 1996, FJ 4).

En darrer lloc, les resolucions de la Direcció General de Registres i del Notariat permeten confirmar la línia de ple reconeixement de la igualtat de les diverses llengües espanyoles adoptada per aquest òrgan en els expedients de modificació del nom de les persones, sense que n'hi hagi cap de destacable.

Aquesta Sentència resol negativament el conflicte de competències núm. 329/1989 promogut pel Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya contra el Reial decret 1122/1988, de 23 de setembre, del Ministeri de Relacions amb les Corts i de la Secretaria del Govern, pel qual s'aprova la Norma general d'etiquetatge, presentació i publicitat de productes alimentaris envasats. Més específicament, el precepte controvertit és l'art. 19 del Reial decret, que disposa que «*los datos obligatorios del etiquetado de los productos que se comercialicen en España se expresarán necesariamente al menos en la lengua española oficial del Estado*». Tot i la indeterminació de la fórmula utilitzada pel Govern, no sembla lícit dubtar que «*la lengua española oficial del Estado*» en la qual s'hauran de consignar necessàriament totes les dades obligatòries de les etiquetes és la llengua castellana. La inclusió de l'article determinat «*la*» no permet interpretar, com succeïa a la STC 67/1996, que la norma es refereix a qualsevol llengua oficial de l'Estat espanyol. En qualsevol cas, la redacció de la norma sembla menystenir les altres llengües que també són oficials a l'Estat.

En el plantejament del conflicte de competències el lletrat de la Generalitat va adduir una pluralitat de motius d'impugnació: en un pla estrictament competencial, la vulneració de les competències assumides per la Generalitat en matèria de protecció de consumidors i usuaris (art. 12.1.5 EAC); en segon lloc, el desconeixement de l'art. 3.3 de l'EAC, que habilita la Comunitat Autònoma per a regular els efectes de l'oficialitat de la llengua catalana en el seu territori; i, en darrer terme, la contradicció entre el precepte qüestionat i l'art. 14 de la Directiva 79/112/CE que la norma general objecte del conflicte pretén desenvolupar. El Tribunal Constitucional rebutja sense examinar-los en profunditat els dos darrers arguments, que reprenen els dos vots particulars —el primer formulat pel magistrat Carles Viver i Pi-Sunyer, al qual s'adhereix el magistrat José Vicente Gimeno Sendra, i el segon signat pel magistrat Julio Diego González Campos—, contraris a la qualificació competencial del precepte realitzada per la sentència.

A més, cal recordar que el tema suscitat en aquest conflicte és pràcticament idèntic a l'examinat a la STC 69/1988, de 19 d'abril, que desestimà el conflicte de competències promogut pel Govern estatal en relació amb el Decret 389/1982, de 15 de setembre, del Consell Executiu de la Generalitat, el qual, en el seu article únic, preveia que «les dades obligatòries i facultatives dels productes que es distribueixin en l'àmbit territorial de Catalunya han de figurar en els idiomes català o castellà, o bé en ambdós idio-

mes». En la referida Sentència es negà el caràcter formal de norma bàsica a l'art. 20 del Reial decret 2058/1982, de 12 d'agost, pel qual s'aprovava la norma general d'etiquetatge, presentació i publicitat dels productes alimentaris envasats, que imposava l'etiquetatge dels productes alimentaris únicament en castellà. Correlativament, el veredict de la Sentència confirmava la norma autonòmica en declarar que *«corresponde a la Comunidad Autónoma de Catalunya la materia de información de los consumidores, ejercida en el Decreto 389/1983, de 15 de septiembre, en cuanto no se opone a ninguna norma estatal que haya sido formulada como básica»* (sobre el mateix objecte es dictà també una interlocutòria de 19 de juliol de 1984, on s'afirmava que *«la disposición impugnada, sin imponer preceptivamente nada respecto de la materia que regula, atribuye una permisividad superior a la iniciativa privada, sin que, por contra, se alcance que pueda causarse perjuicio a los intereses generales»*).

Malgrat aquest precedent directe, la present stc 147/1996 acull, en termes generals, la línia argumental de l'advocat de l'Estat en considerar que l'art. 19 del Reial decret 1122/1988 s'emmarca dins la competència estatal sobre les bases de la sanitat (art. 149.1.16 CE). Efectivament, la ratificació del caràcter bàsic del precepte constitueix el factor determinant que legitima la regulació lingüística dictada pel Govern de l'Estat, en concloure: *«En definitiva, el artículo 19 de la Norma General aprobada por el Real Decreto 1122/1988, a diferencia de lo que sucedía con el artículo 20 de la aprobada por el Real Decreto 2058/1982 (stc 69/1988), reúne las condiciones formales necesarias a los efectos de su calificación como norma básica, siendo materialmente encuadrable en la competencia exclusiva estatal sobre bases y coordinación general de la sanidad (art. 149.1.16, inciso segundo CE) dada la trascendencia para la salud de los consumidores de la disciplina que la misma establece.»*

Això no obstant, la resolució de la controvèrsia sobre l'ens competent per a determinar la llengua d'ús en les etiquetes dels productes alimentaris implicava una pluralitat de temes polèmics reflectits per la Sentència i els vots particulars. Un primer problema és el relatiu a la identificació de la matèria competencial sobre la qual versa el precepte. La Generalitat va argumentar l'afectació del seu títol exclusiu en matèria de defensa dels consumidors i usuaris, interpretació que venia recolzada per la stc 69/1988; diversament, per la representació processal de l'Estat es tractaria d'un supòsit d'aplicació de la competència recollida a l'article 149.1.16 CE, en la seva projecció sobre la disciplina sanitària dels productes alimentaris. L'interpret constitucional porta a col·lació la jurisprudència que admet un possible entrecreuament d'ambdós títols competencials, de manera que la

competència exclusiva atribuïda a la Generalitat per l'art. 12.1.5 de l'EAC no exclouria la competència de l'Estat per a dictar normes que «por su finalidad de aseguramiento uniforme de las condiciones de igualdad en la protección de la salud de todos los consumidores potenciales de cualquier clase de productos, y especialmente de los alimenticios, constituyan reglas básicas de aplicación general, delimitadoras de aquella competencia autonómica y, por consiguiente, vinculantes e indisponibles para la Comunidad titular de la misma» (FJ 4). L'aplicació d'aquesta doctrina al cas analitzat permet concloure que la matèria competencial concernida per l'art. 19 del Reial decret és la de sanitat, atès que la finalitat prevalent de la norma que imposa l'etiquetatge en llengua castellana dels aliments seria la protecció de la salut dels consumidors. El Tribunal Constitucional fonamenta aquesta conclusió de la manera següent: «Ha de coincidirse con el Abogado del Estado —y también con el Consejo Ejecutivo— en su apreciación de que la información relativa a la lista de ingredientes, marcado de fechas, instrucciones de conservación y modo de empleo resulta de singular trascendencia para la salud de los consumidores, pues de ella depende el conocimiento cierto de la salubridad del producto, tanto en sí mismo (marcado de fechas y modo de empleo) como en relación con la tolerancia física del consumidor (lista de ingredientes). La relevancia que para la salud humana tiene esa particular información y, considerada en su conjunto, la globalidad de los datos que obligatoriamente han de figurar, según el Real Decreto, en el etiquetado de los productos alimenticios hace inevitable, por tanto, la conexión preferente con el artículo 149.1.16 de la Constitución, pues aunque también es posible su conexión con la específica materia de la defensa del consumidor, las reglas jurídicas “que sean aplicables a los productos alimenticios (...) constituyen parte esencial de la protección de la salud” y, siendo específico el de la sanidad frente al de la defensa del consumidor, ha de prevalecer el primero (STC 69/1988, fundamento jurídico 4) (FJ 5, tercer paràgraf).»

El fragment reproduït suscita diverses consideracions que podrien conduir a una solució diversa pel que fa a la determinació de la matèria competencial. En efecte, tot i admetent que les normes reguladores de la informació relativa als productes alimentaris poden tenir incidència sobre la salut dels consumidors, l'afectació de la competència de l'art. 149.1.16 CE s'hauria de comprovar en relació amb cadascuna de les dades que han de figurar obligatòriament a les etiquetes, d'acord amb la remissió que fa l'art. 6 a diversos preceptes de la norma general. En el seu raonament, el Tribunal Constitucional recull inicialment la tesi del lletrat del Consell Executiu, que va admetre que podia justificar-se el caràcter obligatori de les dades previstes en els articles 8 (llista d'ingredients), 10 (marcat de da-

tes), 11 (instruccions de conservació) i 12 (instruccions d'ús). Seguidament, però, i sense cap justificació addicional, s'alinea amb l'opinió de l'advocat de l'Estat, que sostenia que pràcticament totes les dades es refereixen a condicions sanitàries típiques i que aquelles, en conjunt, responen a una finalitat de protecció de la salut. No obstant això, l'examen dels continguts preceptius de les etiquetes desmenteix la tesi sostinguda pel Tribunal atès que la majoria d'aquells (com la denominació del producte, la quantitat neta, la identificació de l'empresa, el lot de fabricació o el lloc d'origen) no tenen cap relació, ni directa ni indirecta, amb la salut humana ni, per tant, se'n justifica el caràcter bàsic en matèria de sanitat.

En aquesta línia de raonament, el primer vot particular de la Sentència conté una crítica articulada de l'argumentació del Tribunal Constitucional, a través de la qual pretén demostrar que l'Estat, en exigir en tot cas la utilització del castellà com a llengua d'etiquetatge, s'ha extralimitat en l'exercici de la seva competència en matèria de bases de la sanitat: «[...] *este título competencial habilita al Estado para establecer y regular los datos que necesariamente deben figurar en las etiquetas de los productos alimenticios. Sin embargo, no todos los datos ni todo lo relativo a los mismos pueden considerarse bases de la sanidad; sólo tienen este carácter los datos y los requisitos formales que son imprescindibles para garantizar la salud de las personas o, más concretamente, como se dijo en las SSTC 69/1988 y 80/1988, "los que garantizan a todos los consumidores y usuarios la igualdad en la protección de su derecho a la salud"*» (primer paràgraf del vot particular).

Més endavant, els magistrats C. Viver i Pi-Sunyer i V. Gimeno Sendra concreten la crítica del precepte a partir del criteri, utilitzat freqüentment en l'àmbit comunitari, de la «llengua fàcilment intel·ligible», en indicar: «[...] *lo que a nuestro entender no puede admitirse, desde la perspectiva constitucional, es que el Estado ex artículo 149.1.16 imponga, sin matización alguna, que todos los datos obligatorios contenidos en las etiquetas se expresen, al menos, necesariamente en castellano y ello por la sencilla y buena razón de que, en los supuestos en los que esos datos sean fácilmente inteligibles en otra lengua oficial, la imposición del castellano podrá perseguir otros bienes o intereses seguramente muy respetables, pero no, evidentemente, el de la protección de la salud*» (paràgraf quart *in fine* del primer vot particular).

Diversament, quan es tracti de dades veritablement rellevants des de la perspectiva de la salut de les persones, els magistrats discrepants sostenen que els criteris inspiradors de la regulació lingüística de l'etiquetatge haurien de ser diversos, ja que: «[...] *ni las Comunidades Autónomas con una lengua oficial propia pueden imponer o permitir la utilización exclusiva de esta lengua en supuestos en que esta imposición o permisión pueda llevar a*

los consumidores al desconocimiento o a la confusión de datos relevantes para su salud —ya que con ello invadirían la competencia estatal sobre bases de la sanidad—; ni, por otro lado, el Estado puede imponer el empleo obligatorio del castellano cuando esto no sea necesario para el “aseguramiento uniforme de las condiciones de igualdad en la protección de la salud”, porque con ello desbordaría su ámbito competencial para entrar en el propio de la defensa de los consumidores, en el desarrollo de la sanidad o en el ámbito de las competencias y facultades lingüísticas» (paràgraf tercer del primer vot particular).

Una segona qüestió que intervé en la controvèrsia competencial deriva de l'existència de la Directiva 79/112/CEE que, en el seu art. 14, estableix que *«los Estados miembros prohibirán en su territorio el comercio de los productos alimenticios si las indicaciones previstas en el artículo 3 y en el apartado 2 del artículo 4 no figuran en una lengua fácilmente inteligible para los compradores, a no ser que la información del consumidor quede asegurada por otros medios. Esta disposición no impedirá que dichas indicaciones figuren en otras lenguas»*. Segons el Consell Executiu, de la normativa comunitària es desprèn que els productes alimentaris procedents d'altres països de la Unió Europea podran distribuir-se a Espanya encara que vinguin etiquetats en la llengua del seu país d'origen, sempre que el contingut informatiu obligatori resulti fàcilment comprensible (àdhuc a través de la utilització d'imatges o símbols d'ús internacional). És palès, per tant, el contrast entre els principis que inspiren la regulació europea sobre l'ús de les llengües en l'etiquetatge de productes alimentaris —matèria tractada com un tema de consum— i la regulació introduïda pel Govern espanyol mitjançant l'art. 19 del Reial decret 1122/1988, dictat com a desenvolupament de la Directiva citada. Per adequar-se a la normativa europea, el precepte hauria de preveure —com proposava la Generalitat en el requeriment d'incompetència dirigit al Govern estatal— la possibilitat que l'etiquetatge es realitzés *«en una lengua fácilmente inteligible por los consumidores, que podrá ser la otra lengua oficial de la Comunidad Autónoma correspondiente cuando la comercialización se circunscriba al respectivo territorio autonómico»* (vegeu el segon antecedent de la Sentència). Diversament, l'advocat de l'Estat no aprecia cap contradicció entre la norma estatal impugnada i la Directiva esmentada, que interpreta únicament com un mandat dirigit als estats membres es resumeix en el «permís de no prohibir» l'ús d'altres llengües en l'etiquetatge.

El fonament jurídic tercer de la Sentència remet a la doctrina jurisprudencial sobre les relacions entre el dret comunitari i la Constitució, que nega que el primer pugui incidir en la distribució interna de les competències per rebutjar els arguments de la Generalitat basats en la inadequació

de l'art. 19 de la Norma general a la citada norma comunitària. El tema es conclou amb l'afirmació que *«no corresponde a este Tribunal, ni desde luego es éste el sentido del conflicto positivo de competencia, pronunciarse sobre la eventual incompatibilidad entre una norma de Derecho interno y el sistema normativo de la Unión Europea»*. Amb tot, l'argumentació genèrica utilitzada per marginar la dimensió comunitària de la qüestió no convenç el magistrat Julio Diego González Campos, que en el vot particular posa de manifest les contradiccions que se'n deriven, com ja ha indicat en anteriors sentències.

El magistrat remarca, en primer lloc, la distinta resposta jurídica que en l'àmbit comunitari rep el supòsit d'etiquetatge de productes alimentaris (Directiva 79/112/CEE) i l'etiquetatge i prospectes dels medicaments d'ús humà (art. 8 de la Directiva 92/27/CEE del Consell, de 31 de març de 1992). Únicament respecte dels darrers és obligada, per a una adequada protecció de la salut dels consumidors i usuaris, la utilització de la llengua o llengües oficials de l'Estat membre on es comercialitzin els productes (com recorda la Sentència del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees en l'assumpte C-85/1995, de 12 d'octubre de 1995). De manera que l'oblit d'aquesta distinció condueix la Sentència a estendre als aliments una previsió que només regeix per als medicaments. En segon lloc, el magistrat fa palès la contradicció entre la norma espanyola i la normativa comunitària referent a les llengües d'etiquetatge, que opera com un límit en l'exercici de les competències per part de l'ens competent internament per regular la matèria, sobretot si es té en compte que *«el Derecho comunitario no autoriza a un Estado miembro para sustituir la normativa establecida en la Directiva 79/112/CEE por una norma más severa y, asimismo, el empleo de una lengua determinada para el etiquetaje de los productos alimenticios, aun cuando no se excluya la utilización simultánea de otras lenguas, es más estricta que la de emplear una lengua fácilmente inteligible, como ha previsto dicha norma comunitaria (pronunciamientos de la Sentencia del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas de 12 de octubre de 1995, antes indicada)»* (paràgraf tercer del segon vot particular).

El primer vot particular, tot i que emfasitza menys els aspectes de dret comunitari del conflicte, també assumeix el criteri de la «llengua comprensible» com a solució alternativa a l'adoptada per la Sentència. Així, després d'afirmar que la resolució del conflicte no pot fonamentar-se en la mera declaració de la concurrència de títols competencials, que permetria a la Comunitat Autònoma exigir també la utilització de la llengua oficial pròpia, indica: *«En el presente caso, para delimitar las competencias traídas al proceso podía haberse recurrido al criterio de lengua fácilmente inteligible*

en el ámbito territorial en el que pretende comercializarse el producto, de larga tradición en el ordenamiento comunitario europeo y al que el Decreto impugnado dice querer adaptarse (veáse la Directiva 79/112/CEE y las Sentencias del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas de 18 de junio de 1991, asunto C-3669/1993, Piageme; la de 9 de agosto de 1994, asunto C-51/1993 Meyhui y, muy especialmente, la de 12 de octubre de 1995, asunto 85/1994, Piageme II, en la que se declara que la citada Directiva "se opone a que, en relación con la exigencia de uso de una lengua fácilmente inteligible para los compradores, un Estado miembro imponga la utilización de la lengua dominante de la región en la que se vende el producto, aun cuando no excluya la utilización simultánea de otra lengua")» (darrer paràgraf del vot particular).

A banda dels problemes d'ordre material, la norma impugnada mereixeria igualment objeccions de tipus formal, d'acord amb la doctrina constitucional que exigeix que les bases es regulin, en principi, per llei formal. A més, com sostenia l'advocat de la Generalitat, en el present cas les bases que garanteixen una ordenació mínima uniforme de la qüestió lingüística ja es contenen a la Directiva mencionada, que a més és respectuosa en el tractament del fenomen del plurilingüisme. La Sentència analitza aquest motiu d'impugnació en el fonament jurídic setè, que parteix de la STC 69/1988, relativa al tema de les etiquetes, on s'aprofundí la dimensió formal de les bases. Tanmateix, el Tribunal matisa immediatament aquesta concepció formal de les bases adduint la doctrina jurisprudencial que admet la participació del Govern estatal a través de decret en la regulació d'alguns dels aspectes bàsics d'una matèria quan resulten complement necessari per garantir el fi al qual respon la competència estatal sobre les bases (STC 248/1988, FJ 4). L'excepció es justifica quan, en el marc de la col·laboració entre la llei i el reglament, esdevingui necessària la intervenció d'aquest darrer «*a los fines de perfilar la acabada delimitación material de las bases, que ha debido encontrar en aquélla su definición más sustantiva*».

En relació amb l'art. 19 objecte del conflicte, el Tribunal aprecia el caràcter bàsic a partir de dues dades: la qualificació expressa de la condició de norma bàsica per la disposició addicional del Reial decret 1122/1988 i la vinculació entre l'habilitació continguda a l'art. 4.3 de la Llei 26/1984, general per a la defensa dels consumidors i usuaris i el seu exercici a través del Reial decret citat, que per a l'interpret constitucional «*puede encuadrarse sin dificultad entre la ley y el reglamento a los fines de la definición en su conjunto de una norma de carácter básico, pues el ejercicio de la potestad reglamentaria no ha producido otro resultado que el de haber dado cuerpo a un complemento de la regulación legal que resulta indispensable por eviden-*

tes motivos técnicos y que permite optimizar el cumplimiento de las finalidades propuestas por la propia Ley» (FJ setè, in fine).

Es pot observar com el criteri restrictiu que introduïa la stc 69/1988 quant a la possibilitat que l'Estat fixés les bases a través de reglaments desapareix en l'actual pronunciament, on l'interpret constitucional considera suficient la connexió amb una llei estatal per a legitimar àmpliament l'entrada de Govern en la regulació de les bases. Aquesta doctrina comporta potencialment la possibilitat de regulació uniforme a través de reglaments en qualsevol sector material on l'Estat tingui una competència concurrent, ja que no semblen evidents els arguments pels quals la regulació de la llengua de l'etiquetatge dels aliments, en el cas que pugui considerar-se un aspecte bàsic de la sanitat, no pugui fer-se a través d'una llei.

La regulació de la matèria lingüística en una norma bàsica introduïa un element ulterior de complexitat en la resolució d'aquest conflicte de competències. La Generalitat, en les seves alegacions, partia de la doctrina que considera que els aspectes lingüístics d'una matèria determinada s'incorporen en la seva regulació al respectiu títol competencial material. Al mateix temps, però, sostenia que l'absorció de la matèria lingüística no es pot produir sense limitacions, atès que: *«El hecho de que el Estado entre a regular los aspectos lingüísticos de una determinada materia que le está reservada no significa que pueda ejercer su competencia al margen de los principios que sobre el uso de las lenguas oficiales derivan de los artículos 3 de la Constitución y 3.3 del Estatuto de Autonomía de Cataluña. El contenido de ambas normas, así como del resto del bloque constitucional, constituye un límite para el legislador ordinario y, con mayor motivo, para la actividad reglamentaria.»* En el mateix sentit, el primer vot particular recorda que quan es tracti de normes que regulen la llengua es poden veure afectades les competències i facultats que l'art. 3.3 de l'EAC atribueix a la Generalitat i que el Tribunal Constitucional ha concretat en la competència per a delimitar l'abast de la cooficialitat de la llengua pròpia de la Comunitat Autònoma, així com en les facultats de foment de les llengües oficials pròpies, per bé que no abasti l'establiment de l'ús de les llengües en els àmbits de competència exclusiva estatal (vegeu les stc 82/1986, 83/1986, 84/1986, 123/1988, 74/1989, 56/1990 i 337/1994).

Tanmateix, el Tribunal Constitucional no considera que d'aquests principis es pugui derivar la il·legitimitat de la norma estatal. En efecte, si bé accepta que *«con independencia de que no estemos ante un título competencial en el sentido estricto de la expresión, no puede resultar enteramente indiferente a aquélla [la Generalitat] el modo como el Estado, con ocasión del ejercicio de sus propias competencias, aborde sus aspectos lingüísticos»*, a

continuació conclou que *«es claro que el precepto impugnado no obstaculiza en modo alguno el mandato contenido en el citado artículo 3.3 EAC. A partir de la prescripción estatal con arreglo a la cual los datos obligatorios del etiquetado "se expresarán necesariamente en castellano", la Generalitat se encuentra plenamente habilitada para establecer igual necesidad por lo que hace a la lengua catalana, si en atención a lo establecido en el artículo 3 EAC lo considera procedente. Pero de ello no puede derivarse la ilegitimidad de una norma estatal como la impugnada, que es una norma de contenidos mínimos»* (FJ sisè *in fine*).

A mode de conclusió, recollim el judici d'insatisfacció envers la Sentència manifestat pels magistrats Carles Viver i Pi-Sunyer i Vicente Gimeno Sendra, per als quals: *«En la Sentencia debía haberse avanzado en el establecimiento del criterio delimitador de la competencia estatal sobre bases de la sanidad y las competencias autonómicas directamente implicadas en el ámbito concreto de la lengua en el etiquetado de los productos alimenticios. Ese era el objeto último y el reto fundamental del presente proceso constitucional»* (paràgraf tercer). Pendent aquest repte, el català es manté encara com a llengua subordinada o subalterna en l'àmbit de l'etiquetatge.

Ultra això, és clar que si el tema de fons, objecte de la regulació jurídicolingüística, gaudeix d'una gran transcendència per al ciutadà, això implica la necessitat que aquest rebí la màxima informació possible i en la forma que li sigui més fàcilment entenedora. Llavors la susdita regulació hauria de preveure la redacció de les qüestions més rellevants en el màxim nombre de llengües (no solament les oficials) a fi d'assegurar el ple coneixement de la informació per part de la persona que pugui adquirir un producte determinat. Això significaria, atesa la distribució efectiva del producte, la utilització de les diverses llengües que els ciutadants coneixen en una determinada zona de venda, ja que pot posar-se en perill la salut de l'individu, àdhuc la seva vida. Lògicament, l'argumentació i la solució serien distintes si no es tractés d'un producte amb greus implicacions per a la salut de les persones, la qual cosa comportaria una exigència informativa menor, proporcional a la seva perillositat. En tot cas, el que es posa novament en relleu, en la doctrina majoritària d'aquesta Sentència, és la manca d'interiorització per part dels òrgans i de les institucions estatals del principi plurilingüístic de l'Estat establert a l'art. 3 de la Constitució i dels drets dels ciutadans que els poders públics els dispensin un tractament igualitari des de la perspectiva lingüística.

*Sentència del Tribunal Suprem de 22 de juliol de 1996, sala 3ª, secció 7ª.
Ponent: Ramón Trillo Torres. Rep. Ar. 5740 de 1996.*

L'advocat de l'Estat interposa recurs d'apel·lació contra una Sentència de la Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal Superior de Justícia del País Basc, de 23 de desembre de 1991, que confirmava la legalitat de l'acord de l'Ajuntament de Larrabetxu sobre la convocatòria d'una oposició per cobrir una plaça de conserge escolar, pel que fa a la introducció d'un exercici específic de caràcter lingüístic. Les proves selectives previstes constaven de quatre exercicis: els tres primers, relatius a la matèria corresponent al lloc de treball convocat, es valoraven sobre una puntuació màxima de 10 punts per cadascun; el quart exercici, consistent en una prova de coneixement oral de l'èuscar, permetia obtenir una puntuació màxima de 7 punts. La qualificació definitiva dels aspirants seria determinada per la suma de les puntuacions obtingudes en el conjunt dels exercicis de l'oposició.

L'advocat de l'Estat reitera les alegacions formulades en primera instància en el sentit que la previsió d'un exercici voluntari d'èuscar, amb una puntuació que suposa gairebé el 19 per cent del total dels punts de l'oposició, vulnera el principi d'igualtat en l'accés a la funció pública (art. 14 i 23 CE). Segons el recurrent, la valoració dels coneixements lingüístics prevista a les bases de la convocatòria resulta excessiva i, per consegüent, discriminatòria i desproporcionada. No obstant això, el Tribunal Suprem rebutja les anteriors alegacions i ratifica la sentència d'instància.

El fonament jurídic primer de la Sentència es dedica a reproduir el raonament del Tribunal Superior de Justícia, que es fonamentava en uns criteris generals sobre la valoració del coneixement de l'èuscar en les oposicions i els concursos. En concret, a partir del caràcter voluntari de la prova d'èuscar, la Sala d'instància va considerar la racionalitat del mèrit, determinada per la naturalesa del lloc de treball que caldria desenvolupar (conserge), el qual comporta ineludiblement un contacte directe i permanent amb els ciutadans, particularment amb els alumnes i els professors. En segon terme, valorà la proporcionalitat de la puntuació atribuïda a l'exercici lingüístic a partir del contrast amb resolucions del mateix Tribunal Suprem que admetien com a raonables puntuacions similars a l'establerta per la convocatòria de l'Ajuntament de Larrabetxu.

Amb tot, com es desprèn del fonament jurídic segon, l'argumentació anterior ve transcendida per la jurisprudència més recent sobre el valor que és constitucionalment possible atorgar a les llengües oficials distintes del castellà en les proves per a l'accés a la funció pública en les comunitats

autònomes dotades d'una llengua pròpia. El mateix Tribunal Suprem destaca els dos moments principals d'aquesta evolució. El primer coincideix amb la Sentència de 16 d'abril de 1990, que establí com a principi general la possibilitat de valorar com a mèrit no eliminatori els coneixements idiomàtics, tot admetent la introducció d'exercicis lingüístics obligatoris i eliminatoris per a places concretes directament vinculades a la utilització, pels administrats, de les llengües de la seva comunitat autònoma (vegeu la reproducció d'aquest pronunciament i el nostre comentari a la REVISTA DE LENGUA I DRET, núm. 17, pàg. 380-382). En una segona fase, l'anterior plantejament, inspirat en la doctrina derivada de la stc 82/1983, de 26 de juny, fou substituït pel principi general que permet exigir com a requisit en les proves selectives d'accés a la funció pública l'acreditació de la capacitat lingüística idònia i necessària per a desenvolupar la funció de què es tracti (stc 46/1991, de 28 de febrer). La darrera doctrina ja ha trobat aplicació, entre d'altres, en les sts de 8 de juliol de 1994 i de 18 d'abril de 1995 (recollides, respectivament, en els números 23 i 24 d'aquesta REVISTA). D'acord amb això, en relació amb el supòsit de fet analitzat, el Tribunal Suprem conclou que: *«Atendidos estos antecedentes, en los que se viene a reconocer la posible obligatoriedad de la prueba de conocimiento del idioma oficial de que se trate y que en este caso el ejercicio tenía carácter voluntario, resulta perfectamente aceptable el argumento sostenido en la sentencia apelada, que hemos reproducido literalmente en el fundamento de derecho primero, sobre la razonabilidad de la prueba de euskera y su valoración dentro del conjunto.»*

En fi, com dèiem a l'inici, hem de lamentar encara que un representat de l'Estat, concretament l'advocat de l'Estat, persisteixi en uns plantejaments poc adequats per a un estat plurilingüe on es preveu la doble oficialitat en diversos territoris. Ens costa d'entendre aquest encaparrament d'un grup de juristes que haurien de conèixer l'evolució jurisprudencial i la consolidació de la doctrina del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem i que, a més a més, haurien de partir d'una visió més oberta de l'Estat al qual representen, sense que hagin de menystenir els possibles i excepcionals abusos en què, intencionadament o involuntàriament, alguns polítics o funcionaris puguin incórrer.